…Выгульваю Слова ў цэнтры Сусвету

Знаёмства на старонках часопіса «Маладосць» з паэтамі розных краін, розных моў — вяртанне да добрай традыцыі эксперыментаў, пошукаў перакладчыкаў сусветнай паэзіі на беларускую мову. Не выпадкова, што ўзяліся за вырашэнне гэтай няпростай задачы маладыя літаратары: Аксана Ючкавіч, Віктар Лупасін, Рагнед Малахоўскі, Тамара Сарачынская, Марыля Шлык… І яшчэ — Віктар Шніп, Іван Чарота, Аляксей Чарота, у якіх, несумненна, вопыт нашмат багацейшы, чым у раней названых калег.

Азербайджан прадстаўляе Чынгіз Алі аглы. Арменію — Эдвард Мілітанян. Чарнагорыю — Слабадан Вуканавіч. Казахстан — Любоў Шашкова. Чачню — Лула Куні. Татарстан — Рэнат Харыс. Дагестан — Аляксей Гаджыеў. Сербію — Нэвена Вітошавіч. Паэты рознаўзроставыя. У кожнага — уласны нацыянальны досвед. І гаварыць пра падабенства мастацкіх, эстэтычных ідэалаў, зразумела, не выпадае. Але кожны з творцаў прэтэндуе на сапраўднасць мастацкага волевыяўлення. Чытаеш азербайджанца Чынгіза Алі аглы — і чуеш адгалоскі бунтарскіх памкненняў 1960-х… А яшчэ відавочным падаецца яго спадчыннасць ад вялікага азербайджанскага паэта Расула Рзы. Шкада толькі, што ў нашых беларускіх перакладах класік раней быў прадстаўлены не самымі характэрнымі для яго творамі. Што ж, можа, Аксана Ючкавіч (яна пераклала азербайджанскага паэта) ці хтосьці яшчэ з сённяшняй беларускай паэтычнай моладзі перачытае поруч з Чынгізам Алі аглы і Расула Рзу.

Эдвард Мілітанян, якога прадстаўляў чытачам Беларусі штотыднёвік «Літаратура і мастацтва», смела дакранаецца сваім талентам да розных вершаваных форм. Але пра яго адданасць зместу, а не толькі форматворчасці, добра гавораць наступныя словы: «Кампазітар не задушыць, не забунтуе. / Ён усміхнецца, бы гліна ў руках Бога». Пераклад належыць Віктару Лупасіну.

У большасці з аўтараў, якіх сёння прадстаўляе «Маладосць», ёсць свая сувязь з Беларуссю. Народны паэт Татарстана Рэнат Харыс, Чынгіз Алі аглы, старшыня Саюза пісьменнікаў Арменіі Эдвард Мілітанян, паэт, перакладчык, крытык Слабадан Вуканавіч, руская паэтэса з Казахстана, наша, між іншым, зямлячка Любоў Шашкова — удзельнікі міжнародных пісьменніцкіх «круглых сталоў», якія, пачынаючы з 2007 года, кожны верасень праводзяць Міністэрства інфармацыі Беларусі, Саюз пісьменнікаў Беларусі, «Выдавецкі дом «Звязда». І што важна, вяртаючыся ў свае краіны, кожны з іх не проста вязе духоўную, нематэрыялізаваную часцінку Беларусі, а яшчэ становіцца добрым творчым партнёрам беларускай літаратуры. Таму і збіраецца ў Азербайджане кніга сучаснай беларускай паэзіі ў перакладзе на азербайджанскую мову. Таму і выходзяць «беларускія сшыткі» ў часопісе «Простор» у Алмаце. З'яўляюцца і новыя пераклады ва Украіне, у Татарстане, Чачні, Удмурціі, Чувашыі… Асабістыя стасункі дапамагаюць прыняць правільныя рашэнні ў выбары мастацкіх тэкстаў. І яшчэ спрыяюць стварэнню болей шырокай атмасферы паяднанасці, злучанасці нацыянальных літаратур. Як гэта робіць ад года ў год Слабадан Вуканавіч з Чарнагорыі. Вынаходнік паэмувізы (калі спалучаюцца тры складнікі — паэзія, музыка, візуальнасць), Слабадан у супольнасці з беларускім сербістам доктарам філалагічных навук Іванам Чаротам падрыхтаваў і выдаў у сябе на радзіме анталогію сучаснай беларускай паэзіі ў перакладзе на сербскую мову. Такі прыклад уражвае, пераконвае, што і сябры ў беларускага мастацкага слова ў свеце сапраўдныя, і цікавасць да нашага нацыянальнага свету не губляецца.

Рэнат Харыс сваё веравызнанне выклаў наступным чынам: «Ні сабакі ў мяне, ні каня… Таму я Слова/ выгульваю, стоячы ў цэнтры сусвету…» А тое, што народны паэт Татарстана ведае, дзе знаходзіцца цэнтр мастацкага Сусвету, сумнявацца не даводзіцца. Пра гэта сведчаць многія яго творы, высокія адзнакі: найперш — Дзяржаўная прэмія Расійскай Федэрацыі.

А мы ў Беларусі ў сваю чаргу вітальным словам да Дня беларускай пісьменнасці зрабілі альманах «Сугучча», які ўпершыню пабачыць свет сёлетнім вераснем. І на яго старонках будзе месца многім нацыянальным мастацкім сусветам.

Алесь КАРЛЮКЕВІЧ

Я КАНСТАТУЮ ЧАС

Чынгіз АЛІ АГЛЫ, Азербайджан

* * *

Я ведаю жыццё праўдзівым і хлуслівым,
Я злосць не называю дабрынёй,
А як камусьці ўсё жыццё — гуллівасць,
То для мяне — смяротны яно бой.

Знаёмы кошт мне пашы, лесу, лугу
І моцы слоў, скаваных у радок,
Шчаслівы я як сябру трэба буду
Ды ворагу ў вочы пагляджу.

Вось так прайду жыццём, хай строга,
Няхай каменнямі дарогу закідаюць.
Я з гэтых камянёў складу дарогу
Для тых, хто ўслед за мной ісці ахвоту маюць.

СТАРЫ

Прысеў на карачкі,
І так замёр — маўчанне
Ля плота, побач ля агня,
Спіна прыгорбілася,
Быццам за ім не простае жыццё,
А цэлая гара.

Сухімі пальцамі над бусінай ружанца
Чаруе штось,
Нібыта ў ім — мінулыя дзянькі,
Якіх там болей?
Белых альбо чорных?
І след яны пакінулі які?

Па схілу ўніз — сцяжына.
А там з іх безлічы
Дарога
Светлай стужкай ля ракі.
Сыноў аж пяць — пайшлі,
У акопах злеглі,
Не дакрычацца, не падаць рукі.
Пяць сыноў, пяць гор,
Ды гор былінных,
Такі цяжар ён вынес на нагах!
Снягі пяці вяршалін у сівых валасінах,
Агнішчаў пяць патухла ў вачах.

Тут ён глядзеў услед дачцэ —
што маладуха,
І з'ехала. Далёкая дарога,
Цяпер чакае ад унукаў дабравесця,
На лета бо наведаюць старога.

Так ціха навакол,
Народ пакінуў горы,
Жыве ў нейкім іншым ён краі.
І толькі кій стары —
Яго апора,
Ды гэтыя цені ў цішыні.
Павольна ўстае,
І спіну разгінае.
І горы рассвятліліся крыху.
Ён веру ім, канешне, захавае,
Сыходзячы ў даліну, —
Яны душою сталі ўжо яму.

І ў патаемніках яе,
Як гораў аднагодка,
Хавае буры ўсіх часоў старых.
Жыве адзін —
Уладар тых гор вакольных,
Жыве адзін,
Натхняе іх.

КУБІСЦКІЯ ВЕРШЫ

Пяцісценны пакой.
На патэльні столі
Смажыцца жоўтая лямпачка
Яечным жаўтком.
На століку — цыбуля,
З ружовенькім вяршком.
Круглая, нібы планета,
І над ёй лунае страх —
Быць расціснутае кулаком.

Побач літровая
Бутэлька з доўгай шыяй
І на донцы тлее віно.
Лініі павольна паралеляць
З шыяй лебядзінаю дзяўчыны.
І ў цесным пакоі
Цемрадзь загусла ў вуглах.
Доўгія рукі дзяўчыны
На зялёным сукне —
Праменьчыкі два.
На старым дапатопным ложку
Ляжыць нерухома юнак.
Невядома, ён спіць ці як?
Дзіка не выдаюцца —
Бель дзяўчыны твару,
Далікатнасць плячэй,
Цішыня
І ералаш.
Джаз разрывае радыё,
Каб прытушыць кантраст.
Ці надрываецца, каб дасягнуць
Да белых дзявочых плячэй…
Дзесьці ў глыбінях зямлі, пад домам,
Метрацягнік пралятае громам.
І дрымчаць на стале лыжкі.
Зялёны гуляе звон
На зялёным шкле.
Дзяўчыны пагляд, што не бачыць,
Спыніўся на спіне хлапца.
На патэльні ж столі
Смажыцца мізэр жаўтка.

З азербайджанскай.
Пераклад Аксаны ЮЧКАВІЧ

Эдвард МІЛІТАНЯН, Арменія

КШЫШТАФ ПЕНДЭРЭЦКІ

ДО

Перад тым як пабачыць,
Мы пачулі ў чэраве маці
І ўспрынялі тое,
Што даецца нам з малаком
І не мае ніякай назвы.

Бабуля везла яго ў Кракаў,
У іншы горад (уявіце, гэта было не так проста),
Там ішло набажэнства ў армянскай царкве
І грабар святароў у чорных расах
Адлятаў, як звон ад званоў,
Грабар з яшчэ не астылым
Духам вогнепаклонства
І прароцтва ўрарцкіх жрацоў,
А ў пачатку было нямое
Растанне снягоў Арарата.
Дзіцё мае абяруч
Сціснуць і раструшчыць гранат,
Каб авалодаць
Таямніцамі гэтай барвовай
Мовы з гукаў-зярнятак,
Якой, па шчырай праўдзе,
Яшчэ не спажыў да канца
Ніводны пясняр.
Шмат пазней, калі дзіцёнак
Пакладзе руку
На раяль Арарацкага логу
І на пануры ўцёс віяланчэлі,
Ён раптам адчуе, быццам
Навокал гучыць
Урачысты харал гісторыі.
Сапраўды, браце,
Нават самая велічная мінуўшчына —
Ужо мёртвая,
А самая мізэрная цяперышчына —
Жывая.
Дык грымні па клавішах
Прамяністымі пальцамі чалавека,
Які дэгустуе жыццё!
Дакраніся віяланчэлі смыкам,
А другою рукой шчыкні яе струны —
Рукой, што гуляе са смерцю.
Тут, перад гэтай гарою,
Жыццё і смерць — святочны вінаград,
Чорны і белы,
З якога ціснуць
Адно і тое віно
Вечнасці.
Пі — і адгукнецца
Дрыготкі далягляд.

РЭ

Лепш быць крышачку армянскім
Кампазітарам,
Чым візантыйскім імператарам,
Армянінам напалову.

Ён дзеля імперыі
Душыў бунты супляменнікаў.
Кампазітар не задушыць, не забунтуе,
Ён усміхнецца, бы гліна ў руках Бога.

МІ

Шмат гадоў таму, калі я пачуў
Аб тым, што Пендэрэцкі армянін,
Вусны мае адказалі ўсмешкай:
Мы ў кожным выбітным шукаем армяніна.

Калі я пачуў аб тым, што ў нас
З Пендэрэцкім агульная кроў,
Вусны мае знерухомелі:
Значыць, усе выбітныя — крыху армяне.

І дзеля гэтага варта знерухомець,
нібыта на паперці,
Варта пасміхнуцца ў вочы ка́ту гісторыі.
Ведайце, што мінуўшчына — гангрэнозная,
Але апранутая ў блазнавы лахманы.

ФА

У Польшчы я бачыў аднойчы
Ветрык, што ўцяўся ў валоссе
Срэбнай грабёнкай,
Дзяўчат, неадрозных
Ад дзікай гармоніі пярэстых аблокаў,
І, як гэта ні дзіўна, —
Мінакоў,
Родных і гарачых,
Як сцены таныра[1]
На ўзорыстых славянскіх фартухах
Лёгка пабачыць
Дарогі любові і болю,
Уздоўж якіх растуць яблыні.
Сэрца звініць у храме цела.
І ў маім унуку — славянская кроў:
Трохі — польская, трохі — руская.
Скрыпка пра гэта спяяла артысту,
Жалейка прамовіла простую ісціну:
Зямля круціцца ў лад нашае крыві,
Душа, порыстая, як і цела,
Удыхае і выдыхае
Любоў, любоў.

СОЛЬ

Як я хачу,
Каб твая барада
Даўжэла
І карацела,
Быццам снягі Арарата.
Саштурхні з барады
Кроплі вады
Ад Ноева
Каўчэга.

[1] Выкапаная ў зямлі печ, у якой пякуць хлеб.

ЛЯ

Аркестр гатовы прыняць
Дырыжора.
Сёння прагучыць
Шматгалоссе зямной кары,
Атмасфернага слою
І камет.
Чырвоная ружа
Ўпілася шыпом
У кантрабас.
Горкі палыновы адэкалон музыкі
Імжыць па-над мокрым долам.
Над памежнаю рысай
Трымцяць серафімавы крылы:
Адно — у свеце смерці,
Другое — у гэтым.
У канцы музыкант,
Ён жа дырыжор,
Ён жа слухач,
Ён жа ўсё на свеце
Першы раз разам, у адзін голас зайграюць:
Быў ад пачатку, ёсць
І будзе на векі вякоў
Рух.

СІ

Пасля гібелі тысячазвоннага
(Падлічана яшчаркамі)
Горада Ані
(Землятрус аб гэтым маўчыць)
Тысячы армянаў дасягнулі Польшчы.
Праз нейкі час
Яны перайшлі ад апостальскай царквы
Да каталіцкай.
А цяпер спытайце ў вандроўных птушак:
Якія ў іх карані —
У Ежы Кавалеровіча, у Цыбульскага?
Бабуля кліча па-армянску:
— Кшыштаф,
Хрыстос уваскрос!
Кшыштаф гукае,
Не прыпыняючы хлапечых гульняў:
— Сапраўды ўваскрос!
Сябры рагочуць:
Кшыштаф — Хрыстос, Кшыштаф —
Хрыстос, Аман.

ДОРЭМІФАСОЛЬЛЯСІ

Калі ты з’явіўся, двух апосталаў
Ужо забілі каменнем.
З нашай зямлёй змяшалася
Трох цнатлівак кроў.
Бухгалтары смерці ў чорных нарукаўніках

Падрахоўваюць рэшткі ахвяр.
У нас ёсць імя Авель,
А Каіна не было ніколі,
Але ж ці ўратуе гэта ад завучэння
Табліцы множання забойстваў?
Калі ты з’явіўся, ты ўжо быў
У адзежы прарока,
І тваё белае аблічча аддзяляла
Звычайнае быццё ад звычайнага бяссмерця,
І рэштай было калляровае сумленне,
Што трымцела птушыным крылом, —
Гук, што сарваўся з дзюбы.
Песня, ты хаваешся ў вушной ракавіне,
А на вуснах робішся малітвай.
Няхай будзе воля Твая,
Няхай будзе ўсё існае, бо яно Тваё...
Пальцамі-промнямі з клавіш сарві шыпы.
Іх кроў пралівае пунсовую літургію
На ранішнія і вячэрнія горы,
А апоўдні — спакойны харал.
Ты ўмееш граць на галасавых звязках ваўка,
Твой арган — то бакі налітай малаком каровы,
Чыімі рагамі ўзараныя саланчакі неба.
Дырыжуй, дырыжуй
Раскатамі шматгалосага хору,
Палюсамі, што растаюць,
Патопамі, што прыйдуць.
На медных аркестравых талерках
Да сталоў паднясі страву
Для тайнага сняданку, абеду ці вячэры.
І падары нам адпачынак пасля трапезы
З дэсертам сну
І з той, што распраўляе нашую сырую гліну, —
Музыкай чароўнага дажджу.

З армянскай.
Пераклад Віктара ЛУПАСІНА

Слабадан ВУКАНАВІЧ, Чарнагорыя

ПАЭМУВІЗЫ

Паэмувіз — новы літаратурны напрамак, неаддзельная спалучанасць трох складнікаў: паэзіі, музыкі, візуальнасці (пэўнай карціны). Маецца на ўвазе, што ўсе названыя віды мастацтва разам складаюць змест літаратурнага твора, і гэта можа забяспечваць эстэтычны эфект зусім іншага парадку.

СКРЫПАЧ

(А. Вівальдзі «Чатыры пары года» (вялікі канцэрт). На пагорку аліўкавы гай. Хлопцы і дзяўчаты збіраюць плады. У адкрытым моры гудок парахода. Здымак скрыпкі ператвараецца ў камп’ютарную анімацыю. Струны ў выглядзе шчупальцаў утвараюць ружу, геаметрычныя малюнкі)

Калі мне баліць
Я — Лес
Каб заблытаць След
Каб схаваць Інстынкт
Тут кожны хаваецца
У сваёй нары
У сваім гняздзе
А потым я раблюся
Вясной Летам Восенню Зімой
Лес — загадка
Аблокі — вечныя дойліды
Мы — светлякі
Кожны робіць сваю справу
І здзяйсняе сваё Прызначэнне і Замяшчэнне
Я — Лес
Я — Кветка
Я — Воблака
Я — Святляк
Калі ў мяне забаліць душа
Вы лёгка пазнаеце мяне
Зраблюся Вясной Летам Восенню Зімой

НЕ ПАВЕРЫШ,
АМАЛІЯ ПЕРАТВАРЫЛАСЯ Ў ВЯТРАК

(П. І. Чайкоўскі «Вальс кветак».
Пастаральныя матывы. Горад.
Фантан. Урывак з «Дон Кіхота».)

Амалія зрабілася маім абярэгам
Уздыхну пры яе імені
Цяпер я Дон Уздыхацель

Сустракаемся на квітнеючых
духмяных паплавах
Вулічных ліпавых алеях
Парках з фантанамі
У шкляных хмарачосах-светачах

У рухах балерыны
У рухах травы
У рухах галінкі
Адчуваем гульню кахання

Калі Амалія сышла
Я больш не Дон Уздыханне

Цяпер я Санча Шанца
Конь мой — рыба
Дзіда — скакалка

Не паверыш
Амалія ператварылася ў вятрак

У КАМП’ЮТАРЫ-ПАЛАЦЫ
ЭЛЕКТРОН ЭРАТЫКОНУ,
АБО ЯК Я КАХАЎСЯ
З АМАЛІЯЙ АЗЁРНАЙ

(Першая і Шостая строфы — Шапэн «Вальс»; Другая, Трэцяя і Чацвёртая — Жан Мішэль Жар «Храналогія». Анімацыя казурак, раслін, людзей. Графічная дэманстрацыя сексу (без банальнасці).)

Наша кожная сустрэча
Ператвараецца ў сутычку сусветаў
Пачыналі мы з келлі
Ператвараючыся адно ў аднаго
А пасля ў казурак
Ганяючыся адно за адным па Ружах Ружовых
Кветках Акацый ды Ліп
Летучы з’яднанымі падобна
Камеце ў нетрах планеты,
Якая з вышыні В42
К21 ляціць да Аб’екта П12
Птушыная сустрэча — прыгажосць пачуцця

Музыка душы
Робімся звярамі
Са скачкамі Ф7Ф19М83
Абдымкамі Д12Д41Д52
Скуголім Раздзіраем

І зноў мы людзі
Захапіў я палац Амаліі Азёрнай
Забраў у яе адзенне маўленне і аблічча
Яна рабіла з мяне фігуры
А я прабраўся ў яе
І прыняў аблічча жадання
Перабіраліся мы з Пазіцыі 32 у Пазіцыю 107
З Пазіцыі 45 у Пазіцыю 78

Напрыканцы
Амалія Азёрная пажадала
каб мы зрабіліся машынамі
З Дыяметрамі
Памерамі
Цеплынямі
Велічынямі
Колькасцямі

Запраграмаванае каханне Амаліі Азёрнай
Мая ўлюбёная пілюля

Пераклад з сербскай
Аляксея ЧАРОТЫ

Аляксей ГАДЖЫЕЎ, Дагестан

РУБАІ

* * *

Лепш доўгая вярыга, чым размова.
Памылкай можа лішняе стаць слова.
Чым безліч слоў пустых, лепш сэнсу поўных
Радкі чатыры, што дыктуе мова.

* * *

Дазволь мне сесці да цябе бліжэй,
Пра нас размову распачаць хутчэй.
Прарокі ў адзіноце свет пакінуць,
А нам сыходзіць разам весялей.

* * *

Сёння — я на кані, заўтра — ты на кані.
Не спыняецца свет, не спыняюцца дні.
Толькі мары не дораць душэўны спакой —
Мы ў палоне пачуццяў, нібыта ў агні.

* * *

Глядзіць уніз пшанічны поўны колас,
Увысь глядзіць пусты жытнёвы колас.
Ва ўсім, відаць, ёсць людская прырода —
Пустая бочка мае гучны голас.

* * *

Бляск сонца бачыў я ў вадзе азёрнай,
І ў сініх ледніках, і ў рэчцы горнай.
Ды толькі у вачах тваіх пяшчотных
Я адчуваў цяпло душы пасторнай.

* * *

Не бываюць прыемнымі словы праўдзівыя.
Крывадушніка словы заўсёды хлуслівыя.
Не бываюць праўдзівымі словы прыемныя.
Лепш, хоць горкія часам, ды словы праўдзівыя.

* * *

На паляванні — ў паляўнічага трафей,
На полі лаянкі — у ваяра трафей.

Мы скралі гэту ноч у закаханых сноў.
Цяпер жаданы і у нас з табой трафей.

* * *

Пяшчоцяць прамяні вяршыні гор,
Пяшчоціць вецер траў густых узор.
Пяшчотным ранкам, што нібыта рай,
Сваіх пачуццяў беражом простор.

* * *

Жыцця і сэнс, і мэта — гэта ёсць любоў,
І усяго жывога аснова — ёсць любоў.
Дні і імгненні ў свеце гэтым такім суровым
І мілата, што Богам дадзена, — ёсць любоў.

* * *

Кахання і грахоў мы чашы напаўнялі,
У месяца святле мы чашы падымалі.
Хоць сонца — кожны дзень, а месяц — уначы,
Не будзе так заўжды, калі б і пажадалі.

* * *

А ноч такая сумная, цябе няма калі,
І вечнасць зацягнулася, цябе чакаў калі.
І час міне нябачна так, і морак пасвятлее,
Калі з табою разам мы пакрочым па зямлі.

* * *

Калі сказала «каханы» — гэта яшчэ не каханне,
Калі пацалунак дорыш — гэта яшчэ не каханне,
Глядзі, прыгажуня,
ведай марам-жаданням меру —
Страсці гарачай іскрынка —
гэта яшчэ не каханне.

З лакскай.
Пераклад Рагнеда МАЛАХОЎСКАГА

Рэнат ХАРЫС, Татарстан

* * *

Сабаку выгульвае нехта ў цэнтры горада —
Няхай будзе пільным, злосным і верным…

Каня выгульвае нехта пасярод стэпу —
Няхай будзе паслухмяным,
трывушчым і хуткім…

Ні сабакі ў мяне, ні каня… Таму я Слова
выгульваю, стоячы ў цэнтры сусвету.

МАМЕ

Ты і раней была прыгожай…
І цяпер прыгожая ты.
Вочы мае, гледзячы на каго яшчэ
Змогуць адчуваць такую насалоду?!

Калі вецер разварушыць валасы твае,
то на сонцы Яны засвецяцца,
нібыта завея,
якая перапаўзае праз дарогу,

нібыта смычок над струнамі
самотнай скрыпкі.
І тады паміж нашымі вачыма
Узнікае захаплення буран.

І іскрыстая цішыня калючкай
наколвае слёзы на вочы.
І раптам ты пачынаеш плакаць,
а я стараюся не расплакацца,

не праліць з вачэй слязінкі,
бо праз павелічальную лінзу слязы
упершыню ўбачыў я цябе, мама,
і такой запомніў цябе навекі…

* * *

Хаваючыся сярод натоўпу людзей,
памахаўшы не рукамі, а толькі вейкамі,
колькі разоў праводзіў цябе?!
Усе гэтыя ростані ў сэрцы маім.

Бязгрэшныя старонкі кнігі сэрца
прадрапаны да крыві
і рэўнасцю, і сумнівамі,
і захапленнем, і горкім плачам —

кожная літара — вогненнае кляйно…
Ах, навошта мне лёс такі?!
Няўжо мала ў гэтым свеце людзей,
Якіх можна кахаць, не хаваючыся?!

Ты ад'язджаеш… я застаюся адзін…
і ніхто не заўважае майго стану —
сярод людскога натоўпу стаю я
як помнік Таямнічаму спатканню.

З татарскай.
Пераклад Віктара ШНІПА

Любоў ШАШКОВА, Казахстан

ТАУ-ТУРГЕНЬ

Андрэю КАЗЛОВУ

Клубіцца па гарах туман,
Вільготны дзень уводзячы ў дрымоту.
Убачыш яго светлы стан —
Спазнаеш: там ні ценю змроку.

То вільгаць, то дажджы вясны,
Што гоняць за сабою зёлкі.
Скрозь цемру свеціць у вышыні
Лістота сонечнай вясёлкай.

І вунь, страсаючы па кроплі дождж,
Галінкі дрэваў задрыжалі.
Тут нараджаецца святло,
Тут цэлы свет цябе чакае.

Прамень, фіранкі расчыніўшы,
Скрозь цемру заблішчэў чароўна,
І хутка неба асвяціўшы,
Ён закрануў між гор прастору.

І вось працяў ён неба шкло
І захапіў вяршыні ўзгоркаў.
Яшчэ ледзь-ледзь — ліне святло
На краскі, дрэвы і пагоркі!

Пераклад з рускай
Марылі ШЛЫК

ДАЛІНА

1

Я прачынаюся пад пеўняў галасы
І ціўканне пічугі непрыкметнай,
Кароў мычанне ўдалечыні
Ваколіцу ўчыніць больш прыветнай.

І ранак быццам вымыты наскрозь —
Гарыць, пераліваецца і ззяе.
Гуллівы ветрык лёгка, неўсур'ёз
Лісты карагачоў перабірае.

І гэты свет, ляжыць што між халмоў,
Напоўнены спрадвек святым спакоем,
Няўжо ж ён ноччу зрынуты з асноў,
Затрохся над маёю галавою?

Што там у прорве каменнай дрыжыць?
Што ўва мне трымценнем адказала?
Ды супакойся ж! Гэта рыба-кіт
У падземных водах лёганька ўздыхала.

Прачнецца дзень. І мой найлепшы свет
Святлом заліты будзе жыватворным.
І пеўняў пераможны спеў
Мой страх перакрычыць беспаваротна.

2

У далонях гор спакойна спіць даліна —
Падобная яна на Божы рай.
Аб чым дрыжыць прыўкрасны гэты край,
Калі ж заходзіцца ў трымценні безупынным?

У далонях Госпада ўтульна спіць Зямля,
На ёй граху і цемры цераз край.
На ўсё, Усявышні, воля ёсць Твая.
Але і ў гневе рук не апускай.

Пераклад з рускай
Тамары САРАЧЫНСКАЙ

Лула КУНІ, Чачня

ВЫЦЦЁ

Па пустых
і самотных станцыях,
працяты
вятрамі свету,
бег цягнік —
клеймаваных быдлам
душ —
Апошняя Інстанцыя.

У сінюю бездань
кінутым каменем,
ляскам засоваў,
сірот маўчаннем,
д'ябла свістам —
з абрыву — канулі
Дзеці Рая — Адамы —
ў выгнанне…

Па якіх чысцяцах стагоддзя
засталося яшчэ прайсці,
каб у вечнасць гісторыі ўвайсці
галіной
чыгуначнага —

застылага ў сцюжы —
пуці?

Немаўляты
каб не ўяўляліся
выпладнямі пекла
Свету, што поўзае ў іх жа крыві.
Каб — няхай аднаму — раз! —
з племя ірадаў
дасталося Страху —
прад Усёвідушчым Вокам —
не рэзаць ягнятаў…

Малі!
Малі аб тысячах,
лязом хлусні
спаласаваных,
замардаваных,
бітых, раздушаных…
заколатых у гразі.

Малі!
Кожным усхліпам,
да хрыпаты
разарванай жахамі глоткі,
закачанелага —
у мёртвым чэраве —
аслеплага Дзіцяці.

Бач...
Ціхія кроплі нябёсаў —
па вясне —
абрасілі вусны —
аблямоўкаю чорнай
белазуба высахлых твараў
у стэпе…

За бясконцасцю насыпу —
снежныя нашы магілы —

Сонцам распалены —
Коканамі
Аголенай
нуды…

Вачніцы раскрытыя.
Далоні разнятыя
просяць драбніцы —
Літасці —
Дабрабыту…
Спакою.

Ціхія слёзы нябёсаў.
Міру вогнішчы злыя.
Абпаленых сэрцаў выццё.
Нябёсаў дажджлівы рай.

Чакай…

* * *

Адпрэчана ўсё.
І крывёю амыта.
Пад пылам дарог
Памірае трава.
У твар б’е вар’яцтва
Жыццёвага свісту.
Ад словаў пустых
Аж трашчыць галава.

Усё скатавана.
Заплямлена быдлам.
Распята. Забыта.
На ветразях — кроў.
Ды кожную пядзю
Асвеціць малітва.
Ды кожнага ўспомніць
Зямная любоў.

Забудзеш?
Слых воскам ліпучым закрыеш
Ад плачу сірот
На галодных палях.
Забудзешся —
Прах на падэшвах не змыеш
Нашчадкаў Іуд,
Што працягнуць твой шлях.

Забыта. Адрынута.
Брудам забіта.
І блудных сыноў
Галасы не пачуць.
Блудніцамі
Блуду нямала пражыта.
Юначак нявінных
На гандаль вядуць.

Разбіўся твой шар.
Ды крывавяць аскепкі —
Ідучых на крыж —
Цнота праведных душ.
Расплюханым жарам
Асмалены кветкі
Зямлі — што нядаўна —
Аркадская глуш.

Забыта гаворкай.
Цвікамі забіта.
Пісьмёны на скрутках жыцця
Не гараць…
Зачынена і закапана.
Забыта.
І марнасць пустая
Хоць штосьці шукаць.

* * *

Далі мне свістульку,
Што з гліны.
Сказалі — жыві і свішчы.
І я бестурботна свістала
І… прадаўжала ісці.
Дудзелі ў свістулькі кагалам.
Пацеха бясконцай была.
Зямля стала ў шнарах-акопах,
А мне ўсё крычалі — свішчы!
Свісталі і кулі пад носам,
Завея свістала ў вушах.
А я ўсё свістала ў свістульку… —
Цудоўная цацка была.
Гудуць скразнякі паміж сценаў.
І свішчуць вятрыскі ў кішэнь.
А я падарую свістульку
Малым —
Хай пасвішчуць яны.

Пераклад з рускай Рагнеда
МАЛАХОЎСКАГА

Нэвена ВІТОШАВІЧ-ЧЭКЛІЧ, Сербія

МАЙМУ ВЕЧНАМУ БРАТУ

Што яшчэ
сказаць табе,
калі словы
гэтага перадаць
не здольны?
Усмешка іх
замяняе...
Ад таямніц хаваемся
а ці яе прадчуваем?

Калі прамовім
слова жаданае,
і без крыл
паляціць анёлак...

Там, дзе каханне,
нікога і нічога
чакаць больш
не трэба.

ДОМ ПА ТОЙ БОК

Сербскім і ўсім іншым выгнаннікам

Мы зведалі праўду найніжэйшую:
Дна ў пекла няма…

А хто ведае,
што нам яшчэ наканавана?!

Можа, не за доўгім часам
ногі нашы выгнанніцкія
ўвядзе чырвань сораму
пабляклы выгляд Месяца?

Нас жа штомесячна
быццам бы снегам засыпае,
і нам у завеях гэтых
нават сярод лета
сняцца дзянькі тыя,
калі ўсё ж-такі
смяяўся нехта…

Народжаныя, каб пакінуць
у квецені сады
і зарунелыя палі,
каб жыта не жаць
на даспелых нівах сваіх,
бо немаведама што
ў далячынь зашпурнула нас.

Не маем свайго гнязда.
Толькі прывід жытла
мільгае на даляглядзе.
І хіба што настальгія
дае нам магчымасць
захоўваць дом,
які ўжо страчаны.

Выгнаныя і з саміх сябе,
мы — цені, якія блукаюць
вакол жахлівага папялішча,
шукаючы косці спаленых…

А хто ведае,
што нам яшчэ наканавана?!

Нібы птахі пералётныя,
за іншых не горшыя,
лётаць намагаемся,
не разважаючы,
ці маем крылы.

Нам наўздагон
махалі вяршынямі дрэвы,
прымружылі вочы азёры,
уздрыгнулі курганы…

І мы хутчэй, чым у сне,
апынуліся па той бок —

як пацеркі,
рассыпаныя па сусвету
і збянтэжаныя тым,
што Зямля вылучаецца
сярод іншых планет.
Ці нейкі міг

прывіднага здавальнення
варты мноства
сапраўдных пакут?

А хто ведае,
што нам яшчэ наканавана?!

Аднак жа ў нас
ёсць зямля схаваная,
з урадліваю глебай
і замерлым насеннем;
ёсць і бязмежнае мора
з высокімі хвалямі…

Ды нікому не вядома,
ёсць да іх справа Госпаду,
а ці яны так і застануцца,
за Ім чэзнучы,
марнеючы
і прападаючы.

Бо няма ўжо голасу,
які спяваць можа;
а ўсё — у песнях,
якія нябеснымі сіламі
прадугледжаны…

БЕЛАРУСЬ

Беларусь
— гэта казка раўнінная.

У кожнай хаце з дрэва
жыве пастух,
які стане царом.

Нідзе не ўбачыш
такой колькасці белых крылаў!

Можа, гэта ангелы,
у лебедзяў ператвораныя?

А ці то ліхой мачахай
зачараваныя царэвічы?

Кожны сваю царэўну шукае,
з дрэў высокіх гукае,

трапяткімі галінамі,
як рукамі, махае?

А каханыя іх
на ўсіх дарогах
з пяшчотнымі белымі
кветкамі сустракаюць.
Безліч суквеццяў,
куды ні кінь вокам,
раскрылася пад нябёсамі,
якія ў азёры глядзяцца.

Нідзе гэтулькі неба на зямлі!
І нідзе гэтулькі белых крылаў!

Беларусь, у нізіне стаіць твой Алімп.
А можа, ты раўнінай ніколі і не была?

Мінск, Смаргонь, 2009 — Бялград,2011

Пераклад з сербскай
Івана ЧАРОТЫ

